

STAKAN 2007 – DOJMY A REFLEXE

Jaromír Běláček

Na seminář *STAKAN 2007* konaný ve dnech 25.–27. 5. 2007 mě pozval můj dlouholetý kamarád, přítel (a t. č. vedoucí) Honza K. Existenci semináře s výše uvedeným názvem jsem zaregistroval již dříve na seznamu akcí pořádaných Slovenskou štatistickou a demografickou spoločnosťou (zkr. SŠDS – viz www.sdds.sk), kterou již po delší dobu považuji – podobně jako Českou štatistickou spoločnosť (zkr. ČStS – viz také www.statapol.cz) dnes – za reprezentativní a důstojnou odbornou platformu demografie a statistiky (nejen pro Slovensko). Že název semináře znamená něco jako *STATistika & KANtoři*, jsem mohl Honzovi do té doby pouze věřit. Právě tak by totiž samotný název semináře mohl někomu podsouvat *SKLENICI, ne nutně neprázdnou...* Obzvláště když se seminář měl konat někde v lesích na moravsko-slovenském pomezí (přesněji v rekreačním zařízení Jestřábí-Rusava nedaleko Bystřice pod Hostýnem).

Odborný seminář byl *naplněn* především překvapivě širokým spektrem profesionálů z oblasti teorie, výuky a aplikací statistiky, povětšinou z českých a slovenských vysokých škol. Pro ilustraci uvádím na semináři aktivně působící reprezentace za ČStS (prof. RNDr. Jaromír Antoch, CSc., z MFF UK Praha, bývalý předseda ČStS; doc. RNDr. Gejza Dohnal, CSc., z FS ČVUT, stávající předseda ČStS), za SŠDS (Doc. Ing. Jozef Chajdiak, CSc., – vědecký tajemník – a další přítomní kolegové ze SR, vesměs z Univerzity Komenského v Bratislavě), z pozvaných přednášejících za VŠE Praha (prof. Ing. Petr Hebák, CSc.; Doc. Ing. Hana Řezanková, CSc., a další) a z regionu organizátorů semináře (prof. Ing. Zdeněk Molnár, CSc., a Ing. Pavel Stříž, Ph.D., z Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně). Výše uvedenému odpovídá rovněž spektrum problematik referovaných účastníky v rámci cca 25 přednesených příspěvků. Protože ze semináře byl pořizován videozáznam a většina příspěvků byla publikována ve slovenském časopise *Forum Statisticum Slovaca*, omezím se dále jen na to, co mě osobně nejvíc oslovilo a zaujalo.

Výuka statistiky na VŠ je v současné době *sycená* již zcela samozřejmou dostupností statistického software s širokou podporou internetových aplikací. Mělo by tedy být rovněž samozřejmostí, že se studenti VŠ naučí používat všechny základní statistické metody potřebné pro jejich budoucí praxi. Jak podtrhl v rámci syntetické úvodní přednášky „Výuka statistiky dříve, dnes a zítra“ prof. P. Hebák, je toto samozřejmě záležitostí nejen zájmu samotné profesionální obce statistiků, ale rovněž zodpovědností vysoce postavených manažerů vědy, výzkumu a vzdělávání, i kompetentních vládních představitelů, aby se s mnohem větší měrou *opájeli* objektivními statistickými daty,

neboť se nacházíme v situaci, kdy samotná matematika je (cit.) „... potlačována anebo dokonce vytlačována z výuky na středních školách ...“. Rozvoj statistiky samotné by měl vycházet ze stejných teoretických základů, na kterých byla postavena již v 19. a 20. století (perspektivy v syntéze bayesovských a „klasických parametrických“ postupů?).

Certifikovanou možností spolupráce mezi statistickými orgány a vysokými školami by bylo možno *zapít* např. ve vztahu k nedávno podepsané Dohodě mezi ČSÚ a UTB ve Zlíně (Hrbáček, Stříž). Metody statistické analýzy, Aplikovaná statistika, Počítačové zpracování dat nebo Ekonometrie jsou předměty vyučované podle „starých i nových“ osnov (Klímek, Stříž). V těchto souvislostech byli účastníci semináře seznámeni rovněž s rozšířením možností, které skýtá v oblasti statistiky nejnovější nástavba programové aplikace Microsoft Excel (přítomnými expertně oceněno jako přínosné). Od března 2007 bylo na FaME UTB vytvořeno centrum, které si klade za cíl „propojení aktivit na poli aplikovaného ekonomického výzkumu“ (Molnár). Těmto závěrům konvenovalo rovněž vystoupení J. Chajdiaka, kde byla podtržena úloha statistiky: „Ukázat svět, jaký je ... s cílem: vytvářet podporu, resp. doporučení procesu objektivizace manažerského rozhodování.“

Řada příspěvků prezentovaných na semináři měla poměrně sofistikovaný a specializovaný *statistický obsah*. Toto se týkalo například přednášky prof. Wimmera (Matematický ústav SAV) „Matematické modelování v jazykovede“, kde bylo představeno rozsáhlé spektrum aplikací speciálních pravděpodobnostních rozložení, profi-přednášky M. Urbaníkové „Využitie štatistiky v poistnej matematike“, referencí H. Řezankové (VŠE Praha) týkající se „Výuky jednorozměrné a dvourozměrné analýzy kategoriálních dat“, oživení „Metody latinských čtverců“ v podání prof. D. Jaruškové (ČVUT) anebo přednášky doc. Tvrdíka (Ostravská univerzita) „Grafy a tabulky ve statistice (aneb na co ve výuce většinou není čas)“ všímající si aspektů ne zcela postačujících a adekvátních způsobů prezentace statistických dat a výsledků analýz.

Až překvapivě *osamoceně* (z hlediska informatiky) na mne zapůsobilo na této platformě vystoupení doc. Žvávka (VŠE Praha) „Statistické výpočetní prostředí 2007“, ale i M. Dolejšové (UTB Zlín – její vystoupení pod názvem „Zařazení geografických informačních systémů do výuky předmětu Informatika ve veřejné správě“), které sice odlišným, ale zcela transparentním způsobem reflektovaly internetové směry a potřeby vizuálního rozvoje statistiky (ve světě, a tedy i v ČR?)... Že by jen *do prázdna* měl vyznít návrh doc. Žvávka, že by i profesionálové z ČR mohli být více aktivní při rozvoji a tvorbě některých speciálních stránek typu www.wikipedia.org v oblasti statistiky? (Pravděpodobně jsme to doposud považovali za záležitost více-

méně individuálního přístupu k uvedené problematice.) V tomto smyslu zapůsobilo nepochybně hodnověrně vystoupení M. Vojtkové a I. Stankovičové (UK Bratislava) „Viackriteriálne hodnotenie krajín EU na základe vybraných ukazateľov Lisabonskej stratégie“ vedoucí k typologii zemí EU podle objektivních rozvojových a sociálně-ekonomických ukazatelů.

Aplikace v medicíně byly na *STAKANU 2007* pokryty vystoupeními M. Malého (Státní zdravotní ústav) „K otázkám výuky a statistických konzultací“ zhodnocující jak praktické, tak i teoretické zkušenosti z biomedicíny a J. Běláčka (1. LF UK Praha + VFN) usilujícího o demonstraci obdobné problematiky v rámci příspěvku s názvem „Analýza laterality u dětí ve věku 9-11 let (aplikace statistických metod)“. Na *zdraví* se ve své aplikační části orientovalo rovněž vystoupení M. Žambochové (FSE ÚJEP v Ústí nad Labem) „Jak na rozhodovací stromy“ (zde byla shrnuta dlouhodobě nedostatečně průhledná metodika analýzy dat prostřednictvím regresních stromů) a přednáška I. Saxla (MFF UK Praha) „Alfred Binet a počátky testování inteligence“, která překročila rámec statistiky až do oblasti *historie psychiatrie*.

Kdybych byl býval věděl v jaké atmosféře na nás letošní *STAKAN čeká*, tak bych určitě na tuto akci přijel o den dříve. . . Z hektického běhu každodenních pracovních povinností byli všichni účastníci doslova od prvního vstupu *napojeni* na poklidnou a konstruktivně rehabilitující diskusní atmosféru, což bylo samozřejmě zásluhou všech oficiálních i neoficiálních pořadatelů akce. Týkalo se to nejen dopravy na místo, ubytování, stravování a vydařeného počasí, ale i organizace kulturního programu: vystoupení Taneční skupiny Kirké předvádějící břišní tance, pátečního táboráku, sobotního odpoledního výletu do okolí Rusavy. Do této kategorie lze přiřadit i vizuálně velmi atraktivní přednášku „Velkorozměrné struktury Vesmíru – zpracování dat o polohách galaxií“ (J. Vašátko – Zlínská astronomická společnost), která byla pro zájemce rozšířena o praktické pozorování objektů noční oblohy. Hvězdářským dalekohledem zvětšená planeta Jupiter (*k vidění dvakrát se svými čtyřmi největšími měsíci se změnou jejich vzájemného postavení*), na mě rozhodně zapůsobila pozitivněji, než by dokázala sklenice slivovice (*viděná nadvakrát v obdobném postavení*). . .

Na závěr se omlouvám všem přednášejícím (a zejména těm), jejichž vystoupení na semináři *STAKAN 2007* bylo dostatečně smysluplné a originální a v mém rádobychaotickém přehledu o nich nebyla zmínka. Účelem tohoto shrnutí nebyla *úplnost* nebo *úsilí o plnou* objektivitu (a už vůbec ne *degustace či hodnocení!*). Výuka statistiky v ČR má nepochybně silný a odborně erudovaný potenciál. V tomto smyslu byl letošní *STAKAN vyzvednut* určitě hodně vysoko. Těšme se na další. . .

Adresa: Ústav biofyziky a informatiky, I. lékařská fakulta, Univerzita Karlova